

УДК 332:338.435:330.3(477)
JEL J31, J26, I32, Q01

Х. М. Притула

доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач сектору проблем транскордонного співробітництва
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів
e-mail: khrystynka.prytula@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3846-2393>

О. І. Пастернак

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
сектору проблем транскордонного співробітництва
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів
e-mail: olena.pasternak@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0098-9739>

Н. В. Винар

здобувач ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів
e-mail: vinar_nata@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5895-7513>

**РІВЕНЬ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ УМОВ ЖИТТЯ ТА ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ ЯК
ОДИН З ІНДИКАТОРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ**

У статті здійснено порівняльний аналіз соціально-економічного поступу регіонів України та країни загалом у досягненні цілі Програми сталого розвитку до 2030 року стосовно скорочення нерівності розподілу доходів серед населення. Розглянуто індикатори нерівності розподілу доходів серед населення. Проаналізовано забезпечення доступності послуг соціальної сфери для домогосподарств у розрізі регіонів України. Оцінено проведення політики оплати праці на засадах рівності та справедливості за низкою індикаторів. Здійснено порівняння коефіцієнта концентрації доходів (коефіцієнта Джині), а також середньомісячної заробітної плати в Україні та країнах-членах ЄС.

Ключові слова: сталий розвиток, диференціація доходів, скорочення нерівності, доходи домогосподарств, доступність послуг соціальної сфери.

Prytula Kh., Pasternak O., Vynar N. DIFFERENTIATION LEVEL OF LIVING AND INCOME CONDITIONS OF THE POPULATION AS ONE OF THE INDICATORS OF THE COUNTRY'S SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The article provides a comparative analysis of the socio-economic progress of the regions of Ukraine and the country as a whole in achieving the goals of the 2030 Sustainable Development Program in relation to reducing the inequality of income distribution among the population. The indicators of inequality of income distribution among the population are considered. Ensuring the availability of social services for households in the regions of Ukraine are analyzed. The the policy of remuneration based on equality and equity across the series of indicators is assessed. Comparison of the income concentration ratio (Gini coefficient) and the average monthly salary in Ukraine and EU member states is done. The share of wages in GDP is another important indicator of income differentiation. In the world, there is a trend towards the reduction of this rate: from 57% in 2000 to 55% in 2015. The same trend is typical for Ukraine, although the absolute value of the indicator is considerably inferior to the rest of the countries. Since 2012, this indicator has decreased from 50.3% to 36.6% as of 2016. Given the low overall wages as a result of low levels of labor productivity, technological backwardness of the country's economy, lack of prospects for proper employment, Ukraine is today one of the largest donor countries in the world. In addition, the trend of outflow of young and highly skilled personnel from year to year only increases. Prevalence of non-economic factors influencing the formation of strategic guidelines for ensuring sustainable development of the country (sharp devaluation of the national currency, unreasonable tariffs for gas, electricity, etc.) has a significant impact on further imbalance of the existing economic system in Ukraine and undermines the population's confidence in possible positive changes. In this year's draft Law on the State Budget of Ukraine for 2019 (from 15.09.2018), the amount of hourly wage is set at UAH 25.13 for 2019, which is more than 6 times less than its lowest level in the EU countries. At the same time, the economic development of the country and its regions should be accompanied by an increase in social standards, a level and quality of life of the population, while ensuring equal opportunities for its access to economic resources and basic services. This is a priority task of the state in solving the problem of reducing inequality and regulating the migration flows.

Keywords: sustainable development, income differentiation, reduction of inequality, household incomes, availability of services in the social sphere.

Постановка проблеми. Усвідомлення необхідності рівності та інклюзивності результувало у низку збалансування процесів економічного розвитку, досліджень, конференцій, самітів тощо, організованих управління і збереження природних ресурсів, соціальної під егідою Організації Об'єднаних Націй (ООН) [1].

25 вересня 2015 р. Генеральна Асамблея ООН офіційно прийняла універсальну, інтегровану та трансформаційну Програму сталого розвитку до 2030 р., а також 17 цілей сталого розвитку та 169 пов'язаних цілей. Відповідно, формування та реалізація стратегічних документів розвитку на національному та регіональному рівнях повинні узгоджуватись із цілями та індикаторами зазначеної програми.

1 вересня 2017 р. вступила в дію в повному обсязі Угода про асоціацію між ЄС та Україною після її затвердження Радою Європи 11 липня 2017 р. [2]. Окрема глава Угоди присвячена питанням торгівлі та сталого розвитку (Глава 13. Торгівля та сталий розвиток). При цьому у статтях 289-302 наголошено на важливості «...сприяння розвитку міжнародної торгівлі таким чином, щоб сприяти досягненню мети сталого розвитку та забезпечення того, щоб ця мета була інтегрована і відображалася на кожному рівні їхніх торговельних відносин», «...сприяння обґрунтованому і раціональному використанню природних ресурсів відповідно до цілей сталого розвитку з метою зміцнення зв'язків у сфері торговельної та екологічної політики та практики Сторін...» та «...підтверджують, що торгівля повинна сприяти сталому розвитку в усіх його вимірах. Сторони визнають сприятливий вплив основних трудових стандартів і гідної праці на економічну ефективність, інновації та продуктивність, і вони наголошують на цінності більшої узгодженості між торговельними політиками, з одного боку, та зайнятністю і соціальними політиками, з іншого боку». Імплементация положень Угоди, формування дієвих торговельної, соціальної, фіскальної тощо політик є передумовами досягнення цілей Програми сталого розвитку до 2030 р.

Аналіз останніх досліджень. Питання нерівномірності розподілу доходів серед населення є важливою проблематикою сучасної економічної науки. В Україні, зокрема, цією проблемою на національному та регіональному рівнях активно займаються Е. Лібанова, Л. Ільчук, Ю. Кривобок, У. Садова, Н. Холод, Я. Жаліло, В. Семенова та ін.

Метою статті є оцінка прогресу регіонів України та країни загалом у досягненні цілі Програми сталого розвитку до 2030 р. стосовно скорочення нерівності розподілу доходів серед населення.

Основні результати дослідження. Однією з 17 цілей, визначених Програмою сталого розвитку до 2030 р., є скорочення нерівності. Вона торкається питань скорочення нерівності розподілу доходів серед населення залежно від статі, інвалідності, раси, етносу, релігії тощо усередині країн. Також досягнення цієї зорієнтоване на скорочення нерівності між країнами, охоплюючи питання формування міграційної та торговельної політик країни (табл. 1).

Однією зі складових політики подолання нерівності є *забезпечення прискореного зростання доходів 40% найменш забезпеченого населення*. Звіт за 2017 р. засвідчив, що лише у 49 з 83 країн доходи 40% найменш забезпечених осіб зростали вищими темпами, ніж у середньому по країні [1]. Водночас в Україні у 2011 р. співвідношення загальних доходів 40% найбільш забезпечених і 40% найменш забезпечених домогосподарств склало 2 рази. У 2015 р. цей показник зменшився до 1,8 разів, а у 2016 р. зріс до 1,9 разів. Найменші значення зазначеного показника у 2011 р. спостерігалися в Івано-Франківській, Рівненській,

Закарпатській та Чернівецькій областях (1,4-1,6 разів), найбільші – у м. Києві, Одеській, Донецькій, Кіровоградській та Чернігівській областях (2,16-2,75 разів). У 2016 р. найменші значення співвідношення демонстрували Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька та Черкаська області (1,2-1,6 разів). Водночас аутсайдерами стали Кіровоградська, Донецька, Одеська, Чернігівська області та м. Київ (2-2,3 рази). Загалом можна констатувати формування у більшості областей позитивної тенденції щодо зменшення значення співвідношення загальних доходів 40% найбільш забезпечених і 40% найменш забезпечених домогосподарств. Саме в областях з превалюючим розвитком промислового потенціалу та високою концентрацією фінансового капіталу спостерігаються найвищі значення розриву у зазначених показниках (табл. 2).

Важливим індикатором зменшення нерівності у розподілі доходів населення є прискорене зростання загальних доходів 40% найменш забезпечених домогосподарств порівняно з загальними доходами усіх домогосподарств. У 2016 р. середній рівень загальних доходів домогосподарств в Україні порівняно з 2011 р. зріс на 63,8%. Водночас зростання загальних доходів 40% найменш забезпечених домогосподарств за цей період склало 71%. Найбільше зростання цього показника відбулось у Хмельницькій (121,4%), Івано-Франківській (117%) та Львівській (101,7%) областях.

Тенденція до перевищення зростання загальних доходів 40% найменш забезпечених домогосподарств відносно зростання загальних доходів усіх домогосподарств (2011 – 2016 рр.), яка є характерною для країни загалом, є відмінною у розрізі регіонів. У 13 областях України спостерігається тенденція до посилення нерівності у розподілі доходів населення. Зокрема, у 2016 р. зростання загальних доходів 40% найменш забезпечених домогосподарств Кіровоградської та Закарпатської областей є практично у два рази нижчим порівняно зі зростанням загальних доходів усіх домогосподарств цих регіонів. Водночас у Київській, Запорізькій та Харківській областях співвідношення зазначених показників у 2016 р. склало 2-3 рази, що свідчить про формування позитивних тенденцій щодо вирівнювання доходів населення цих регіонів.

Одним з індикаторів *забезпечення доступності послуг соціальної сфери* є частка домогосподарств, які потерпали від позбавлення через незабезпеченість населеного пункту своєчасними послугами швидкої медичної допомоги. У 2015 р.³ найменше значення цього показника спостерігалось в Харківській, Донецькій, Дніпропетровській та Київській областях (5,5-8,4%). Найменш забезпеченими своєчасними послугами швидкої медичної допомоги виявились мешканці Рівненської, Кіровоградської, Івано-Франківської та Вінницької областей (25,4-30,7%) (рис. 1).

³ За даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств у 2015 р. У розрізі регіонів обстеження проводилося лише у 2015 р. (лист Державної служби статистики № 15.2-20/263 від 14.02.2018 р.).

Орієнтири та індикатори в рамках цілі

Орієнтири	Індикатори
10.1. До 2030 р. поступово досягти і підтримувати зростання доходів найменш забезпечених 40% населення на рівні вищому, ніж у середньому по країні	10.1.1. Темпи зростання витрат домашніх господарств або доходів на особу серед найменш забезпечених 40% населення та населення загалом
10.2. До 2030 р. посилювати та сприяти соціальній, економічній та політичній інклюзивності всіх, незалежно від віку, статі, інвалідності, расової, етнічної приналежності, походження, релігії чи економічного або іншого статусу	10.2.1. Частка людей, рівень доходів яких є нижчим 50% його середнього значення по країні, за віком, статтю та людей з інвалідністю
10.3. Забезпечити рівні можливості та скоротити нерівності розподілу доходів серед населення, у т. ч. шляхом скасування дискримінаційних законів, політики та практик і сприяння розробці належного законодавства, політики та дій у цьому напрямі	10.3.1. Частка населення, яке вказало на факти дискримінації чи переслідування за попередні 12 місяців на підставі дискримінації, забороненої міжнародним правом прав людини
10.4. Формувати політику, особливо фіскальну, політику доходів і соціального захисту, і поступово досягти більшої рівності	10.4.1. Частка оплати праці в ВВП, що включає заробітну плату та трансферти, пов'язані із соціальним захистом
10.5. Покращити регулювання та моніторинг світових фінансових ринків та інститутів і посилити імплементацію цих положень	10.5.1. Індикатори фінансової стійкості
10.6. Забезпечити посилення представництва та голосу для країн, що розвиваються, у процесі прийняття рішень у глобальних міжнародних економічних і фінансових інституціях з метою формування більш ефективних, надійних, відповідальних та законних інституцій	10.6.1. Частка членів та країн, що розвиваються, з правом голосу, у міжнародних організаціях
10.7. Сприяти систематичній, безпечній, регулярній і відповідальній міграції та мобільності людей, у т. ч. шляхом впровадження планованої та добре керованої політики міграції	10.7.1. Вартість підбору персоналу, що сплачується працівником, як частка річного доходу, отриманого в країні призначення 10.7.2. Кількість країн, які впровадили добре керовані політики міграції
10.A. Впровадити принцип спеціального та диференційованого режиму для країн, що розвиваються, зокрема найменш розвинених країн, відповідно до угод Світової організації торгівлі	10.A.1. Частка тарифних ліній, що застосовуються до імпорту з найменш розвинених країн і країн, що розвиваються, з нульовим тарифом
10.B. Заохочувати офіційну допомогу з розвитку та фінансові потоки, включаючи прямі іноземні інвестиції, до держав, де така потреба є найбільшою, зокрема до найменш розвинених країн, африканських країн, малих острівних держав, що розвиваються, та країн, що не мають виходу до моря, відповідно до їх національних планів та програм	10.B.1. Загальний обсяг ресурсів для розвитку у розрізі країн-реципієнтів і країн-донорів, а також тип допомоги (наприклад, офіційна допомога розвитку, прямі іноземні інвестиції та інші надходження)
10.C. До 2030 р. зменшити трансакційні витрати, пов'язані з грошовими переказами мігрантів, до рівня нижчого ніж 3% та обмежити ці витрати на рівні не вище 5%	10.C.1. Витрати на переказ як частка перерахованої суми

Складено за [1].

У Харківській, Житомирській, Київській та Чернівецькій областях частка домогосподарств, які потерпали від позбавлення через відсутність поблизу житла медичної установи, у 2015 р. коливалась у межах 4,2-6,5%, тоді як у Вінницькій, Кіровоградській та Полтавській області – 21,5-29,5%. У 13 областях значення цього показника перевищувало його середнє значення по країні.

Частка домогосподарств, які потерпали від позбавлення через відсутність регулярного щоденного транспортного сполучення з іншим населеним пунктом з розвинутою інфраструктурою, є найвищою у Кіровоградській, Луганській, Полтавській та Вінницькій областях (20,2-23,8%), найнижчою – у Чернівецькій, Харківській, Донецькій, Івано-Франківській та Київській областях (2,5-5%). У половині регіонів частка домогосподарств, які потерпали через неякісне транспортне сполучення, була вищою 10%.

Отже, можна констатувати, що за показниками доступності послуг соціальної сфери у 2015 р. найгірша ситуація спостерігається у аграрних та аграрно-індустріальних регіонах через більшу чисельність сільського населення та високу щільність його проживання.

Індикатором проведення політики оплати праці на засадах рівності та справедливості є співвідношення середньомісячної заробітної плати (доходів) десятої

та першої децильних груп працівників (децильний коефіцієнт). Загалом по Україні цей показник збільшився з 10,1 разів у 2012 р.⁴ до 12,5 разів у 2016 р., що свідчить про нерівномірне зростання доходів найбагатших і найбідніших верств населення. Найкраща ситуація щодо значень цих показників у 2012 р. спостерігалася у Закарпатській, Волинській, Тернопільській та Житомирській областях (7,5-8,1 разів), тоді як у Чернівецькій, Київській областях та м. Київ значення показника коливалися у межах 11,4-12,04 разів. У 2016 р. найменші значення цього показника зафіксовані у Чернівецькій, Херсонській, Житомирській, Івано-Франківській та Волинській областях (9-9,7 разів). Водночас у Хмельницькій, Рівненській, Миколаївській та Донецькій областях і м. Київ вони становили 11,7-14,9 разів. Найбільшими є відмінності у величинах середньомісячної заробітної плати (доходів) десятої та першої децильних груп працівників у регіонах з високим рівнем соціально-економічного розвитку та у м. Києві.

⁴ Розрахунок рівня заробітної плати за децильними (10%) групами проводиться один раз на чотири роки (лист Державної служби статистики № 15.2-20/263 від 14.02.2018 р.).

Окремі індикатори нерівності розподілу доходів серед населення

Області	Співвідношення загальних доходів 40% найбільш забезпечених і 40% найменш забезпечених домогосподарств, <i>рази</i>				Співвідношення середньомісячної заробітної плати (доходів) десятої та першої децильних груп працівників (децильний коефіцієнт), <i>рази</i>		
	2011 р.	2015 р.	2016 р.	відхилення від середнього значення по Україні, 2016 р.	2012 р.*	2016 р.	відхилення від середнього значення по Україні, 2016 р. / 2015 р.
Україна	2,04	1,81	1,88		10,14	12,48	
Вінницька	1,66	2,01	1,95	-0,07	8,35	10,92	1,56
Волинська	1,85	1,93	1,83	0,05	7,87	9,66	2,82
Дніпропетровська	1,97	2,04	1,93	-0,05	9,00	10,81	1,67
Донецька	2,21	2,12	1,96	-0,08	9,90	12,90	-0,41
Житомирська	2,09	2,04	1,79	0,09	8,22	9,51	2,97
Закарпатська	1,64	1,57	1,73	0,15	7,47	10,21	2,27
Запорізька	1,83	1,95	1,75	0,13	9,37	11,68	0,80
Івано-Франківська	1,41	1,45	1,20	0,68	8,10	9,74	2,74
Київська	2,14	2,06	1,69	0,19	11,40	11,20	1,28
Кіровоградська	2,19	1,89	2,25	-0,37	8,23	10,56	1,92
Луганська	2,07	1,94	1,82	0,06	8,84	11,34	1,14
Львівська	1,95	1,72	1,83	0,05	9,69	10,72	1,76
Миколаївська	1,95	1,51	1,68	0,20	10,16	11,68	0,80
Одеська	2,29	2,41	2,31	-0,43	9,26	10,92	1,56
Полтавська	1,94	1,70	1,71	0,17	8,71	10,61	1,87
Рівненська	1,61	1,64	1,70	0,18	10,02	11,78	0,70
Сумська	1,90	1,80	1,74	0,14	9,85	10,19	2,29
Тернопільська	1,73	1,73	1,64	0,24	8,02	11,54	0,94
Харківська	1,82	1,92	1,67	0,21	8,64	10,81	1,67
Херсонська	1,80	1,64	1,91	-0,03	8,40	9,54	2,94
Хмельницька	2,05	1,55	1,50	0,38	8,93	11,57	0,91
Черкаська	1,82	1,68	1,60	0,28	8,70	10,12	2,36
Чернівецька	1,55	1,74	1,67	0,21	10,95	8,98	3,50
Чернігівська	2,16	2,07	2,02	-0,14	9,23	10,88	1,60
м. Київ	2,75	2,22	2,20	-0,32	12,04	14,85	-2,37
Автономна Республіка Крим	2,00	-	-		9,40	-	

*розрахунок рівня заробітної плати за децильними (10%) групами проводиться один раз на чотири роки (відповідно до відповіді Державної служби статистики на запит № 15.2-20/263 від 14.02.2018 р.)

Розраховано авторами за даними [3].

Результатом проведення реформи пенсійного страхування на засадах справедливості та прозорості є підвищення середнього розміру пенсії відносно середньої заробітної плати в економіці. У 2011 р. співвідношення середнього розміру пенсії та середньої заробітної плати в економіці країни становило 42,6%, тоді як у 2016 р. – 32%, що є негативною тенденцією, адже свідчить про подальше зuboжіння пенсіонерів як найменш забезпеченої верстви населення. Найвищі значення цього показника демонстрували у 2011 р. Херсонська, Чернігівська, Тернопільська та Волинська області (49,41-50,83%); у 2015 р. – Луганська, Херсонська і Чернівецька області (43-50,35%), у 2016 р. – Луганська, Харківська, Кіровоградська та Житомирська області (37,17-39,53%). Найнижчим є значення цього показника упродовж усіх років у м. Києві з огляду на його статус столичного міста і, відповідно, вищі заробітні плати.

Одним з важливих показників нерівності розподілу доходів серед населення є коефіцієнт концентрації доходів (коефіцієнт Джині). У 2016 р.

коефіцієнт Джині для ЄС-28 складав у середньому 30,8%. Найбільша диференціація у розподілі доходів серед країн-членів ЄС (з коефіцієнтом Джині $\geq 35,0\%$) спостерігалась у Болгарії та Литві. До другої групи країн, де коефіцієнт Джині був вищим середнього показника у ЄС-28 (у межах 31,0-34,9%), увійшли Румунія, Іспанія, Латвія, Греція, Португалія, Естонія, Італія (дані за 2015 р.), Кіпр і Велика Британія. Водночас найбільш рівномірно доходи розподілялися в Нідерландах, Бельгії, Фінляндії, Чехії, Словенії та Словаччині, а також Ісландії та Норвегії, де коефіцієнт Джині був меншим за 27,0 [5].

В Україні станом на 2016 р. коефіцієнт Джині становив 24,4%, а у 2017 р. – 25,6% [6], що значно менше його середнього рівня у країнах-членах ЄС. Проте за рівнем доходів населення Україна значно відстає від європейських країн і цей розрив постійно зростає. Середньомісячна заробітна плата в Україні у 4-6 разів нижча порівняно з її рівнем у сусідніх країнах-членах ЄС (Республіці Польща, Словацькій Республіці, Угорщині та Румунії) (рис. 2).

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

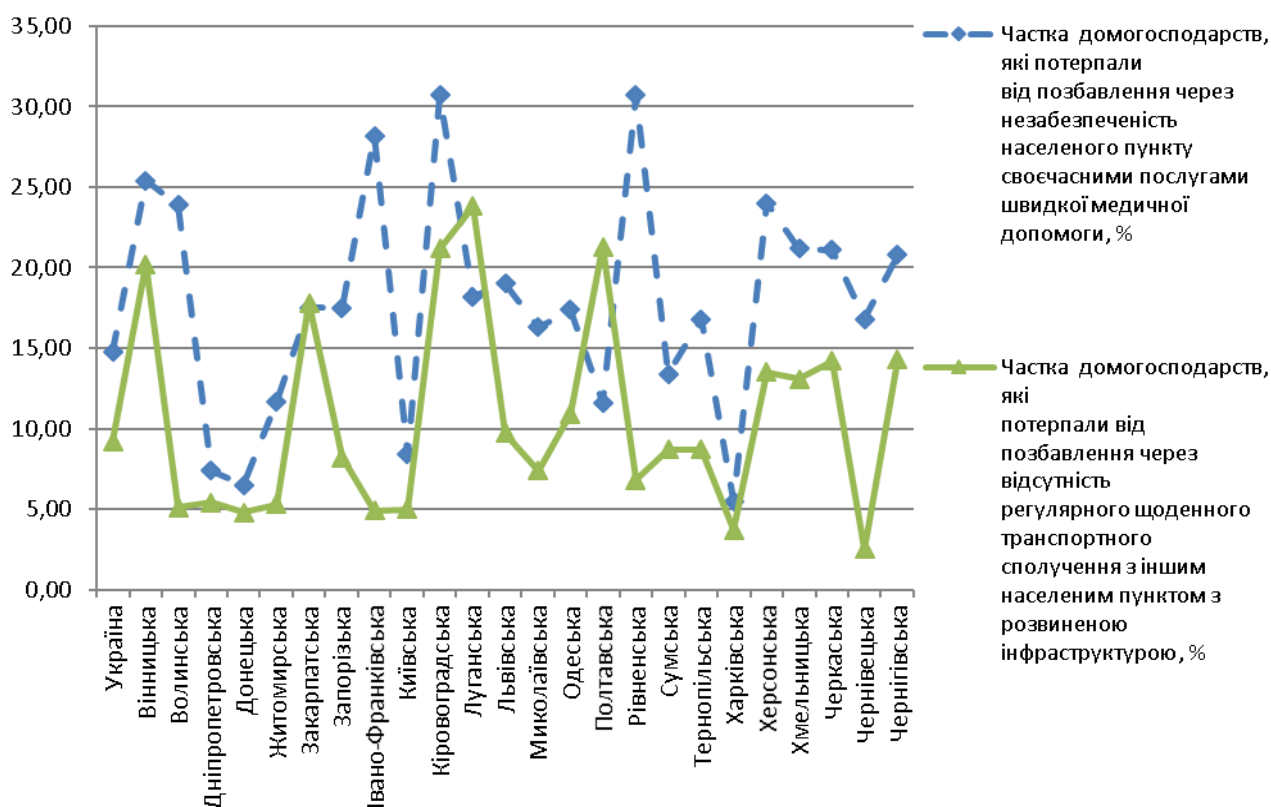

Рис. 1. Забезпечення доступності послуг соціальної сфери для домогосподарств України у 2015 р. Розраховано авторами за даними [4].

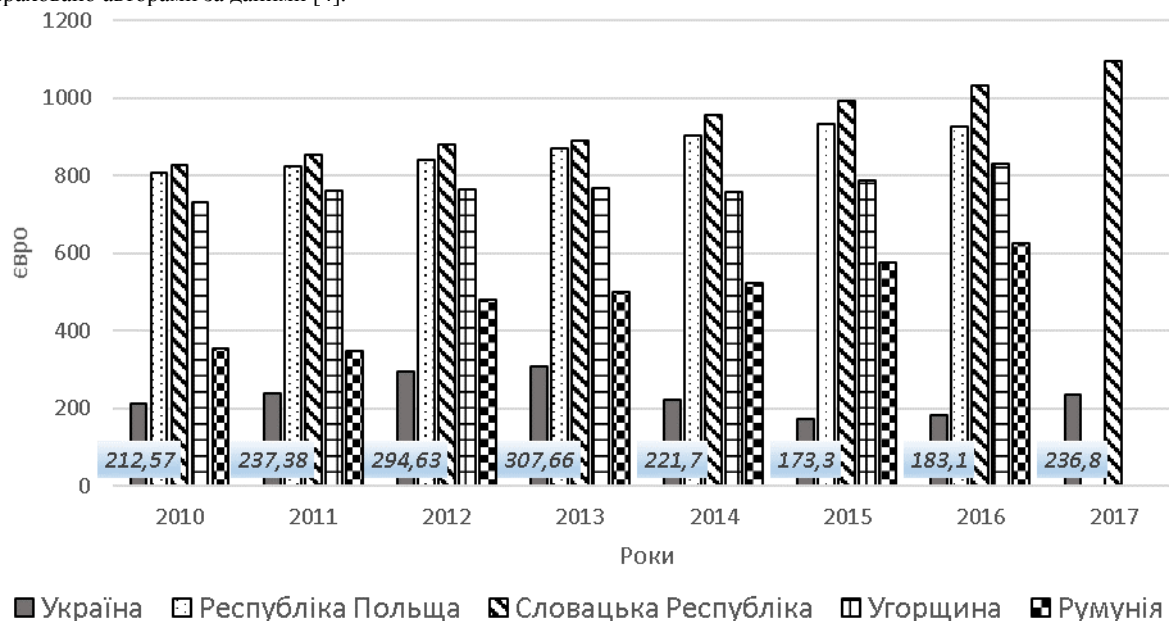

Рис. 2. Середньомісячна заробітна плата в Україні та сусідніх країнах-членах ЄС, євро. Складено авторами.

Частка оплати праці в ВВП є ще одним важливим показником диференціації доходів населення. У світі сформувалась тенденція до зменшення цього показника: з 57% у 2000 р. до 55% у 2015 р. [1]. Ця тенденція притаманна і Україні, хоча за абсолютним значенням показника вона значно поступається решта країнам. З 2012 р. цей показник зменшився з 50,3% до 36,6% (станом на 2016 р.) [7].

З огляду на низький загальний рівень заробітних плат як результат низького рівня продуктивності праці, технологічної відсталості економіки країни, відсутності перспектив отримання належної роботи, Україна на сьогодні є однією з найбільших у світі країн-донорів трудових ресурсів. І тенденція відтоку молодих і висококваліфікованих кадрів з року в рік лише посилюється. Превалювання неекономічних чинників впливу на формування стратегічних

орієнтирів забезпечення сталого розвитку країни (різка девальвація національної валюти, необґрунтовані тарифи на газ, електроенергію тощо) чинить істотний вплив на подальше розбалансування існуючої економічної системи в Україні та підриває довіру населення до можливих позитивних змін. У проекті Закону про Державний бюджет України на 2019 рік (від 15.09.2018 р.) на 2019 р. закладений розмір погодинної оплати праці на рівні 25,13 грн, що більш ніж у 6 разів менше від його найнижчого рівня у країнах-членах ЄС [8].

Висновки. Економічний розвиток країни та її регіонів повинен супроводжуватись підвищенням соціальних стандартів, рівня та якості життя населення з одночасним забезпеченням рівних можливостей його доступу до економічних ресурсів і базових послуг. Це є першочерговим завданням держави у вирішенні проблеми зменшення нерівності та регулювання міграційних потоків.

Список використаних джерел

1. *Sustainable Development*: Website. 2018. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/resourcelibrary>
2. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифікована Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII. *Законодавство України*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
3. Рівень заробітної плати працівників за статтю, віком, освітою та професійними групами: стат. зб. *Державна служба статистики України*: офіційний сайт. 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm
4. Самооцінка домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг. *Державна служба статистики України*: офіційний сайт. 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/gdn/sdrs_d/arh_sddtp.htm
5. Living conditions in Europe. *European Commission*: Website. 2018. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/9079352/KS-DZ-18-001-EN-N.pdf/884f6fec-2450-430a-b68d-f12c3012f4d0>
6. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2017 році. *Державна служба статистики України*: офіційний сайт. 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_vrdu2017_pdf.pdf
7. Національні рахунки України за 2016 рік. *Державна служба статистики України*: офіційний сайт. 2017. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Проект Закону про Державний бюджет України на 2019 рік. *Законодавство України*. 2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64598

References

1. *Sustainable Development*: Website (2018). Retrieved from <https://sustainabledevelopment.un.org/resourcelibrary>.
2. Uhoda pro Asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropeys'kym Soyuzom, Yevropeys'kym spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony [Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, of the one part, and Ukraine, of the other part]. *Legislation of Ukraine*. Retrieved from http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].
3. Riven' zarobitnoyi platy pratsivnykiv za stattyu, vikom, osvitoyu ta profesiynymy hrupamy [Level of employees' wages by sex, age, education and professional groups]: statistical yearbook. *State Statistics Service of Ukraine*: Website. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm [in Ukrainian].
4. Samootsinka domohospodarstvamy dostupnosti okremykh tovariv ta posluh [Self-assessment of accessibility of some goods and services by households] (2016). *State Statistics Service of Ukraine*: Website. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/gdn/sdrs_d/arh_sddtp.htm [in Ukrainian].
5. Living conditions in Europe (2018). *European Commission*: Website. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/9079352/KS-DZ-18-001-EN-N.pdf/884f6fec-2450-430a-b68d-f12c3012f4d0>
6. Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrayiny u 2017 rotsi [Households' expenditures and resources in Ukraine in 2017] (2018). *State Statistics Service of Ukraine*: Website. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_vrdu2017_pdf.pdf [in Ukrainian].
7. Natsional'ni rakhunky Ukrayiny za 2016 rik [National accounts of Ukraine in 2016] (2017). *State Statistics Service of Ukraine*: Website. Retrieved from http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ13_u.htm [in Ukrainian].
8. Proekt Zakonu pro Derzhavnyy biudzheth Ukrayiny na 2019 rik [Draft Law on the State Budget of Ukraine for 2019] (2018). *Legislation of Ukraine*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64598[in Ukrainian].

Надійшло 03.09.2018 р.